अव्यक्तस्यसतः सूक्ष्ममध्यमक्रमेणाभिव्यक्तौदृष्टांतः यथेति यथाऽग्निः खेऊष्माअव्यक्तोष्मरूपः दारुणिअधिकंमथ्यमानः अनिलसहायःस न् अणुःसूक्ष्मविस्फुलिंगादिरूपोभवति पुनःप्रकृष्टोजातोहविषासंवर्धते तथैवेयंवाणीममाभिव्यक्तिः ॥ १८ ॥ उक्तांवाग्वृत्तिमुपसंहरन्नितरेंद्रिय वृत्तिष्वतिदिशति एवंगदिर्गदनंभाषणंमेव्यक्तिरित्युपसंहारः कर्महस्तयोर्वृत्तिः गतिःपादयोः विसर्गःपायूपस्थयोरिति कर्मेंद्रियाणाम् घ्राणःअ वघ्राणम् रसोरसनं दृक्दर्शनम् स्पर्शःस्पर्शनम् श्रुतिःश्रवणमितिज्ञानेंद्रियाणाम् संकल्पोमनसः विज्ञानंबुद्धिचित्तयोः अभिमानोऽहंकारस्य सूत्रं प्रधानस्य सत्त्वरजस्तमसांविकारोऽधिदैवादिस्त्रिविधः प्रपंचोमेव्यक्तिरितिपूर्वेणान्वयः ॥ १९ ॥ तस्मादीश्वरादिव्यक्तिरूपःप्रपंचोनेश्वराद्भिन्नोऽ स्तीत्याह अयमिति अयंजीवःईश्वरः आदावव्यक्तएकएव वयसाकालेन विश्लिष्टाविभक्तावागादींद्रियरूपाःशक्तयोयस्य यद्वा विशेषेणश्लिष्टा

यथाऽनलःखेऽनिलबंधुरूष्माबलेनदारुण्यधिमथ्यमानः॥अणुःप्रजातोहविषासमिध्यतेतथैवमेव्यक्तिरि यंहिवाणी॥१८॥ एवंगदिःकर्मगतिर्विसर्गोघ्राणोरसोदृक्स्पर्शःश्रुतिश्च॥ संकल्पविज्ञानमथाभिमानःसू त्रंरजःसत्त्वतमोविकारः॥ १९॥ अयंहिजीवस्त्रिवृदब्जयोनिरव्यक्तएकोवयसासआद्यः॥ विश्लिष्टशक्ति र्बहुधेवभातिबीजानियोनिंप्रतिपद्ययद्वत्॥ २०॥ यस्मिन्निदंप्रोतमशेषमोतंपटोयथातंतुवितानसंस्थः॥ यएषसंसारतरुःपुराणःकर्मात्मकःपुष्पफलेप्रसूते॥ २१॥

आलिंगितामायाशक्तिर्येनसः बहुप्रकारइवाभातियःसएवआद्यःत्रिवृत् त्रिगुणाश्रयः अब्जयोनिर्लोकपद्मस्यकारणभूतः एकस्यबहुधाभानेदृ ष्टांतः योनिंक्षेत्रंप्रतिपद्यप्राप्यबीजानियद्वदिति ॥ २० ॥ तस्मात्तन्मायाविलसितत्वात्तदाश्रयमिदंजगन्नततःपृथगितिसदृष्टांतमाह यस्मिन्निति तंतुवितानेसंस्थास्थितिर्यस्यसः पटोयथातथायस्मिन्निदंविश्वमोतंदीर्घतंतुषुपटइवप्रोतं तिर्यक्तंतुष्विव एवंभूतंसमष्टिव्यष्ट्यात्मकंविश्वमविद्यया ऽत्मन्यध्यस्तंवृक्षरूपंजीवस्यकर्तृत्वादिसंसारहेतुः अतस्तद्विवेकज्ञानेनकर्मादिसर्वंत्याज्यमियुक्तमित्याशयेनाह यएषइतिसार्धैस्त्रिभिः पुराणःअ नादिःकर्मात्मकःप्रवृत्तिस्वभावः पुष्पफलेभोगापवर्गौकर्मतत्फलेवा प्रसूतेजनयति ॥ २१ ॥